

OPS 1.8.2023 muutokset (luvut 1.2, 1.4, 2.1, 4.2, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 7, 7.1, 7.1.1, 7.1.2, 7.3, 7.3.1, 7.3.2, 7.4.1, 7.4.3, 7.6, 8, 8.1)

1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja opiskeluhuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Koulukohtaisella opetussuunnitelmalla täydennetään ja painotetaan steinerkoulun runko-opetussuunnitelman suuntaviivojen mukaan opetussuunnitelman perusteissa määritellyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon perusteiden ja steinerkoulun opetussuunnitelmarungon lisäksi myös oppilaiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

Opetussuunnitelmatyön tehtävänä on edistää opetuksen jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Kaikki oppilaiden yksilölliset suunnitelmat perustuvat yhteiseen opetussuunnitelmaan. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Oppilaille ja näiden huoltajille tiedotetaan keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista.

Steinerkoulujen yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Myös oppilaille ja huoltajille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua koulun toiminnan suunnitteluun. Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään.

Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman opiskeluhoitoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä tarvitaan ja tehdään myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista perusopetusta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta, ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

Rudolf Steiner (2004) korosti, että kaikki opetukseen liittyvät yksityiskohdat on jätettävä opettajan yksilöllisyyden varaan. ”Jos hän todella ymmärtää ihmisluontoa ja sen kehitystä, hän pystyy jokaisessa kasvatustilanteessa itse – eräänlaisena kasvatustaiteilijana – tekemään siihen sopivan teon.” Vapaus on kuitenkin luonteeltaan suhteellista. Opettajalla on paljon vapautta, mutta myös suuri vastuu. Mitä nuoremmista lapsista on kyse, sitä vaikuttavampaa on esimerkillä kasvattaminen. Aikuisen arvostukset, asenteet ja innostuminen tarttuvat lapsiin. Opettajuuteen kuuluu jatkuva oman työskentelynsä reflektointi ja ihmistuntemuksen syventäminen.

Caroline von Heydebrandin kokoama ensimmäisen steinerkoulun opetussuunnitelma sisältää edelleen arvokkaita pedagogisia näkökulmia. Sekä maailman muuttuminen, steinerpedagogiikan jatkuva kehittämis- ja tutkimustyö että suomalainen lainsäädäntö edellyttävät uudenlaista ja laajempaa opetussuunnitelmaa. Opettajan tulee edelleen olla vapaa visualisoimaan, mikä on oikein sille erityiselle yhdistelmälle ihmisolosuhteita, joka on luokassa hänen edessään. Opetussuunnitelma ei ole kokoelma tarkkoja toimintaohjeita tai valmiita vastauksia, mutta opettaja voi ymmärtää opetussuunnitelman luonnehdintojen avulla lapsen olemusta sekä lapsen ja nuoren kehitystä ja sitten käyttää sitä mainittuun visualisointiin.

1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma, sitä tarkentavat lukuvuosisuunnitelmat sekä muut opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat ja oppaat laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla edellä kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen.

Joensuun steinerkoulun opetussuunnitelma on laadittu valtakunnallisten 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden sekä steinerkasvatusliiton kokoaman steinerkoulujen yhteisen opetussuunnitelmarungon pohjalta. Koulumme opetussuunnitelma

on laadittu suomeksi ja opetuskielenä on suomi. Sen rakenne ja asioiden käsittelyjärjestys noudattaa sekä steinerkoulujen yhteistä opetussuunnitelmaa että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Opetussuunnitelma julkaistaan sekä niteenä että sähköisenä versiona koulun kotisivuilla.

Koulumme on oppilaiden huoltajien, Joensuun steinerkoulun kannatusyhdistyksen, ylläpitämä koulu. Näin ollen suuri osa huoltajista on aktiivisesti mukana koulun kehittämistyössä. Opetussuunnitelman arvopohjaa laadittaessa kävimme huoltajien kanssa keskusteluja yhteisesti tärkeäksi koetuista asioista kodin ja koulun illassa. Lukuvuoden lopulla huoltajia pyydetään vastaamaan nimettömänä koulun tyytyväisyyskyselyyn, jossa kysellään huoltajien mielipiteitä, toiveita ja parannusehdotuksia koko koulua ja luokan toimintaa koskevista asioista. Opettajakunta ja kannatusyhdistyksen hallitus käyvät kyselyn tulokset yhdessä läpi. Huoltajat ja opettajat käyvät opetussuunnitelmaan liittyviä seikkoja läpi myös kodin ja koulun illoissa ja muissa tapaamisissa.

Oppilaat otetaan mukaan opetussuunnitelmatyöhön ja lukuvuosisuunnitelman laadintaan ikätasonsa mukaisesti. Alkuopetusikäisten oppilaiden ääni tulee kuulluksi opettajan oppilashavainnoinnin ja oman työnsä kehittämisen kautta, opettajien ja kodin välisen yhteistyön kautta sekä tyytyväisyyskyselyn välityksellä. Isompien oppilaiden kanssa opetussuunnitelmaan liittyvistä asioista keskustellaan ja heidän toiveitaan ja tarpeitaan pyritään ottamaan huomioon erityisesti koulun lukuvuosisuunnitelmassa. Koulun oppilaskunnan hallitus tuo koulun oppilaiden puolesta opettajakunnan tietoon heille tärkeitä asioita.

Joensuun steinerkoulu järjestää myös esiopetusta. Koulumme esiopetus järjestetään ostopalveluna yhteistyössä Steinerpäiväkoti Päivänsinen kanssa ja esiopetus tapahtuu päiväkodin tiloissa. Koulu tekee tiivistä yhteistyötä päiväkodin kanssa luoden kasvatus- ja opetustyölle jatkumon niin opetussuunnitelman tasolla kuin käytännössäkin. Koulumme opinto-ohjaaja toimii linkkinä koulumme ja toisen asteen oppilaitosten välillä ja huolehtii osaltaan opetussuunnitelmaan liittyvästä tiedonkulusta.

Koulun opiskeluhoitoa koskeva suunnitelma tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa. Huoltajat pääsevät vaikuttamaan opiskeluhoitosuunnitelman sisältöihin ja niiden kehittämiseen kodin ja koulun iltojen ja kannatusyhdistyksen toiminnan kautta. Huoltajia kehoitetaan tutustumaan koulun opiskeluhoitosuunnitelmaan ja kommentoimaan sitä tarvittaessa. Oppilaat pääsevät vaikuttamaan opiskeluhoitosuunnitelmaan oppilaskuntatoiminnan kautta.

Suunnitelmaa päivitetään ja kehitetään koulun yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä vuosittain ja saadun palautteen pohjalta moniammatillisesti opettajakunnan, terveydenhoitajan, kuraattorin ja koulupsykologin yhteistyöllä. Suunnitelma tarkistetaan

vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevä osuus tehdään yhteistyössä kannatusyhdistyksen hallitukseen kuuluvien huoltajien kanssa. Sitä päivitetään ja kehitetään tarvittaessa ja saadun palautteen perusteella.

Joensuun steinerkoulun opetussuunnitelmaa täydentää lukuvuosisuunnitelma, esiopetuksen opetussuunnitelma sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma. Koulun opiskeluhoolto esitellään tarkemmin erillisessä opiskeluhooltosuunnitelmassa. Myös koulun tasa-arvosuunnitelma sekä yhdenvertaisuussuunnitelma ovat erillisiä. Opetussuunnitelmaa seurataan, arvioidaan ja kehitetään opettajakunnan kesken jatkuvasti lukuvuoden aikana. Eri tahoilta saadun palautteen pohjalta opettajakunta käy yhteistä kehityskeskustelua myös lukuvuoden arviointipalaverissa. Opettajakunta keskenään ja yhdessä hallituksen kanssa pyrkii pääsemään yhteisymmärrykseen pedagogiikan ja koulun toiminnan kehitystarpeesta, sen suunnasta, mahdollisuuksista ja keinoista.

Siirtymävaiheiden yhteistyöstä huolehtii rehtori, laaja-alainen erityisopettaja ja opinto-ohjaaja yhdessä luokanopettajan ja luokanohjaajan kanssa. Esikoululaisten siirtymisestä koulumme oppilaaksi huolehtii laaja-alainen erityisopettaja yhdessä tulevan luokanopettajan, esikoulun opettajien ja huoltajien kanssa. Koulun opinto-ohjaaja yhdessä luokanohjaajan ja huoltajien kanssa huolehtii siirtymävaiheesta toiselle asteelle. Hän tekee tarvittavaa yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten ohjaajien kanssa. Yhteistyön riittävyttä ja laatua seurataan jatkuvasti ja sen kehittämistarpeista keskustellaan yhteistyötahojen kanssa sekä koulun yhteisöllisessä opiskeluhooltoryhmässä.

Koulussamme on pyrkimys, riittävän oppilasmäärän niin salliessa, järjestää opetus jokaiselle luokalle erikseen. Tarvittaessa, oppilasmäärän ollessa pieni, luokat voidaan kuitenkin yhdistää ja järjestää opetus yhdysluokkaopetuksena.

Koulumme opetus järjestetään vuosiluokittain etenevänä ja pääosin oppiainejakoisena. Lisäksi luokanopettajat ja -ohjaajat sekä aineenopettajat eheyttävät opetusta monialaisten oppimiskokonaisuuksien, erilaisten projektien ja leirikoulujen yhteydessä. Nämä tuodaan esille koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Perusopetusta

suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet.

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä opiskeluhoito sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Opiskeluhoillon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista.

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön määrään ja kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suoja koskevat säännökset, tekijänoikeussäännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinnan ihmisoikeuksien merkittävydestä. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus. Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa perusopetukselle oikeudellisen perustan. Sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimuksen mukaan

jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään sekä yksilölliseen, ruumiilliseen, henkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa. Koulun tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiseksi kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja sekä hyvinvointia ja kestävästä elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteistyön lähtökohtana ovat yhteisön jäsenten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, joita opitaan ennen kaikkea arjen luonnollisissa kohtaamisissa. Näissä aikuisten malli ja esimerkki ovat erityisen tärkeitä.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnot ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

Yksilöllisyyden huomioiminen konkretisoituu myös opetusmenetelmissä ja esimerkiksi oppilasarvioinnissa. Toisaalta koulun arjessa ja rakenteissa korostetaan yhteisöllisyyttä ja arvostetaan vahvasti inhimillistä vuorovaikutusta. Myös kasvatus- ja opetustyössä painotetaan vahvasti toisten huomioimista, niin sanottua sydämen sivistystä. Esimerkiksi taiteen, kädentöiden ja mielekkäiden toiminnallisten projektien avulla voidaan ilmaista tunteita, avartaa mielikuvitusta ja oppia tulkitsemaan muita ihmisiä, elämää ja maailmaa eli lisätä yleistä suvaitsevaisuutta ja hyvinvointia. Myös draamapedagogiikkaa hyödynnetään runsaasti. Ilmaisutaidon lisäksi opitaan ryhmätyöskentelyä ja toisten huomioon ottamista.

Kiusaamisen havaitsemista ja varhaista puuttumista auttaa, jos sekä oppilaat, opettajat että huoltajat tuntevat hyvin toisensa. Pysyvät kasvatussuhteet ja johdonmukainen luokkayhteisön ryhmäyttämistyö helpottavat kiusaamisen ehkäisemistä. Säännölliset tunnekasvatustunnit opettavat tunnistamaan tilanteita ja tunteita sekä toimimaan rakentavasti, omat ja toisten tunteet ja kokemukset huomioiden. Alaluokilla apuna voi käyttää aiheeseen liittyviä tarinoita apuna, sillä tarinat ovat pienelle lapselle ominainen tapa oppia ja omaksua asioita.

Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon

rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Opettaminen ymmärretään yhä enemmän yhteistyöksi. Opetusta toteutetaan myös yhdessä muiden opettajien ja yhteistyötahojen kanssa ja oppiainerajoja murtaen. Näin etsitään opettajia inspiroivia luovia työtapoja sekä oppilaiden ymmärrystä ja toimintaa aktivoivaa opetusta. Koulun toimintakulttuuria kehitetään suuntaan, jossa koulun arkea läpäisevät yhä vahvemmin taide, leikki, draama, luonto, työn tekeminen, aito yhdessä oppiminen, vuorovaikutus ja kohtaaminen. Työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokahuoneesta. Luodaan myös yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään ikäkauden mukaisesti vuorovaikutusta ja oppilaiden aktiivista toimintaa lisäävästi. Vuorovaikutuksen ja monipuolisen työskentelyn kulttuuria kuvataan tarkemmin oppimisympäristö ja työtavat -kohdissa.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan.

Kielitietoisuudella tarkoitetaan ihmisen käsitystä siitä, mitä kieli on ja miten se vaikuttaa ihmiseen. Kielitietoisuuteen sisältyy täten ymmärrys kielen merkityksestä ”maailman hahmottamisen välineenä sekä yksilön ja kansakunnan identiteettiä rakentavana voimana”. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Steinerkoulujen perustaminen ja ylläpito itsessään on aktiivista kansalaistoimintaa. Myös steinerkoulun matalahierarkkinen hallinnollinen ja pedagoginen kulttuuri korostaa yksilöiden aloitteellisuuden ja aktiivisuuden merkitystä. Aikuisten aktiivinen elämänsenne ja toiminta voivat osaltaan tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi toimijaksi.

Koulussa pyritään luomaan oppilaille tilaisuuksia vaikuttaa ja edistetään oppilaiden osallistumista. Suositaan oppilaiden osallistamista ikävaiheen mukaisesti esimerkiksi oppituntien, oppimiskokonaisuuksien, oppimisympäristöjen ja juhlien suhteen. Demokraattisuutta ja osallisuutta tukevaa toimintaa voivat olla myös vertaissovittelu ja erilaiset vertaiskerhot. Oppilaskuntatoiminta on yksi luonteva väylä eri ikäisten oppilaiden demokratian, yhteistyön ja vaikuttamisen taitojen harjoitteluun. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnot täydentävät sitä.

Alaluokkien oppilaille myös oma luokkayhteisö on tuttu ja turvallinen kenttä, jossa harjoitellaan demokraattista vuoropuhelua sekä tuetaan osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia. Aktiivisuutta suunnataan koulun toiminnan kehittämisen ja oman yhteisön hyvinvoinnin lisäksi laajempaan vaikuttamiseen, oikeudenmukaisuuteen ja hyvinvointiin tähtääviin projekteihin.

Keskusteleva opetus tarjoaa mahdollisuuksia vuorovaikutteisen ja innostavan ilmapiirin luomiseen. Mitä isompia oppilaat ovat, sitä tärkeämpää on, että toimintakulttuurissa ei keskitytä liikaa kuunteluun perustuvaan oppimiseen, hiljaa olemiseen ja että tuetaan riittävästi kyselemistä. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa ovat tärkeitä globaalissa maailmassa toimimisen taitojen kehittymiselle.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Perusopetuksen aikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on

lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Oppivassa yhteisössä kaikki sen jäsenet oppivat toisiltaan. Aikuisten esimerkin voima on merkittävä kestävän elämäntavan rakentumisessa.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäseninä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Ihmiskäsitys, arvoperusta, oppimiskäsitys, kehitysvaihetheoria ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännöissä. Koulutyön käytäntöjen järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle, oppimiselle ja kestäväälle elämäntavalle. Lähtökohtana on yhteinen ja yhteisöllinen vastuu jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhoito ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Hyvä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde edistää kouluun kiinnittymistä. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhoito ja oppimisen tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Koulu vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjaukseen, opiskeluhoitoon ja oppimisen tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ja poissaolojen suunnitelmallinen ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista.

Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ja didaktisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukseen ja opiskeluhoitoon toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua suunnitelmallisesti poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Läsnäoloa tukeva koulun toimintakulttuuri edistää oppimista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Poissaolojen ehkäiseminen on keskeisessä asemassa suunniteltaessa poissaoloihin liittyviä toimenpiteitä ja toimintamalleja. Poissaolojen ehkäisemisessä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaankin tasolla.

Koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta. Tunne- ja

vuorovaikutustaitojen harjoittelua varten voidaan paikallisesti laajentaa esimerkiksi terveystiedon tai muiden aineiden oppimäärää.

Yhteisön kannustava ilmapiiri tukee oppilaiden aitoa toimijuutta sekä vertaissuhteiden muodostumista. Erityistä huomiota läsnäolon tukemiseen tulee kiinnittää opintojen nivelvaiheissa, jolloin kiinnittyminen uuteen yhteisöön on kesken.

Opiskeluhoolto on yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä, jonka avulla huolehditaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaan hyvinvoinnista ja oppimisesta. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria ja arjen huolenpitoa, jonka avulla vahvistetaan oppilaan osallisuutta ja kokemusta kuulumisesta luokka- ja kouluyhteisöön. Opiskeluhoolto ulottuu kaikkeen koulutyöhön ja on kouluyhteisön aikuisten yhteinen tehtävä. Välittävä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä kiireettömyys ja kuulluksi tuleminen edistävät oppilaan kiinnittymistä yhteisöön. Poissaolojen ehkäisemistä, suunnitelmallista seuranta ja niihin puuttumista koordinoi koulukohtainen opiskeluhooltoryhmä osana yhteisöllisen opiskeluhooltotyön kokonaisuutta. Yhteisöllisen työn suunnittelussa on tärkeää varmistaa oppilaiden ja huoltajien osallisuus.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden varhainen havaitseminen sekä riittävä ja oikea-aikainen tuki ehkäisee poissaoloja. Oppimisen sujuminen, onnistumiset ja kannustava palaute tukevat kouluun kiinnittymistä. Myös kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja niihin järjestelmällinen puuttuminen tukevat yksittäisen oppilaan ja koko yhteisön hyvinvointia ja kiinnittymistä koulutyöhön.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, keskustelu läsnäolon merkityksestä ja tiedottaminen poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä tukee oppilaan läsnäoloa koulussa.

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaoloja suunnitelmallisesti hyödyntäen koulutason tietoja. Opetuksen järjestäjä päättää poissaoloihin puuttumisen toimintamallissaan kenen tehtävänä ja miten on seurata koulun tasolla oppilaiden poissaoloja suunnitelmallisesti koulu-, luokka- ja yksilötasolla.

On tärkeää, että poissaoloihin reagoidaan varhain poissaolon syystä riippumatta. Poissaolosta ilmoitetaan huoltajalle tai muulle oppilaan lailliselle edustajalle mahdollisimman pian. Poissaolojen lisääntyessä tai pitkittyessä tulee olla viipymättä yhteydessä opiskeluhooltopalveluiden ammattilaisiin. Poissaolojen kohdennetusta seurannasta sovitaan yksilöllisesti.

Poissaolojen taustasyyt ovat moninaiset ja ne voivat liittyä niin yhteiskunnan, koulun, oppilaan kuin kodinkin tapahtumiin ja muutoksiin. Oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisten tukitoimien tarjoamiseksi on hyvä selvittää poissaolojen taustasyitä siinä määrin kuin se on

mahdollista. Syiden selvittäminen ja vastuut sovitaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien ja opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa. Opetuksen järjestäjän ja koulun tulee tunnistaa kouluun ja kouluyhteisöön liittyviä tekijöitä poissaolotilanteissa ja puuttua niihin.

Yksittäisen oppilaan poissaoloihin puututaan opetuksen järjestäjän tekemän poissaoloihin puuttumisen toimintamallin mukaisesti. Opettaja voi konsultoida yksittäisen oppilaan asiassa opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisia opiskeluhoitotuen tarpeen arvioimiseksi ja tilanteen selvittämiseksi. Monialainen työskentely on tärkeää käynnistää mahdollisimman varhain. Tarvittaessa kutsutaan koolle monialainen asiantuntijaryhmä (yksilökohtainen). Ryhmässä selvitetään oppilaan tuen tarvetta, järjestetään tukea ja seurataan tilannetta. Opiskeluhoitopalveluista oppilas ohjataan tarvittaessa koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Oppilaan poissaolojen vähentämiseksi voidaan lisäksi tarvita oppilaan tarvitsemien oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä. Mikäli oppilas ei terveydentilan tai painavan muun syyn vuoksi pysty kokonaan tai osittain osallistumaan lähiopetukseen, tulee viimesijaisena keinona harkita päätöksen tekemistä erityisistä opetusjärjestelyistä ja oppimissuunnitelmasta ja siitä, miten oppilaan opetus, oppimisen tuki ja arviointi järjestetään poissaolojakson aikana.

Tarvittaessa on otettava yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehtävä lastensuojeluilmoitus.

5.2 Yhteistyö

Koulu tekee monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden ja eheyden varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden takaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaiden osallisuus

Koulutyötä järjestetään oppilaiden osallisuutta ja kuulluksi tulemisen kokemusta lisäävästi. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Autonomian kokemus eli asioiden omaksi kokeminen ja kokemus siitä, että omilla teoillaan voi vaikuttaa, on yhteenkuuluvuuden ja osaamisen

kokemusten ohella keskeisiä oppilaan sisäisen motivaation lähteitä. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun muut osallisuutta tukevat rakenteet (esim. Verso) ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötaitoja ja demokraattista päätöksentekoa käytännössä.

Joensuun steinerkoulussa oppilaiden osallisuuden toteutumisesta huolehditaan järjestämällä ohjattua ja säännöllistä oppilaskuntatoimintaa. Oppilaat osallistuvat myös omalta osaltaan esimerkiksi koulun ja oman luokkansa järjestyssääntöjen laadintaan sekä koulun tapahtumien suunnitteluun. Lisäksi oppilaiden osallisuutta vahvistavat erilaiset vakiintuneet osallisuutta tukevat rakenteet, kuten Verso- ja kummioppilastoiminta. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä koulun toimintaa ja yhteistyötä. Oppilaiden näkemyksiä kartoitetaan säännöllisesti erilaisin kyselyin. Kyselyiden tulokset käsitellään yhteisesti oppilaiden ja koulun henkilöstön kanssa ja ne huomioidaan koulun lukuvuositista toimintaa suunniteltaessa.

Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Steinerkoulut toimivat yksityisinä opetuksen järjestäjinä ja ovat yleensä huoltajien perustamia, ja kodin ja koulun yhteistyö on tiivistä ja monipuolista. Tämä on tärkeää taloudellisistakin syistä, mutta se näkyy myös huoltajpien aktiivisena talkootyönä koulun tapahtumissa ja retkissä. Yhteistyömuotoja ovat niin viestintä, talkoot, myyjäiset, retket, juhlat, avointen ovien päivät, kodin ja koulun illat kuin yleisöluennot. Huoltajat voivat myös hyödyntää omaa ammattiaan tai verkostojaan koulun toiminnassa. Luokka voi esimerkiksi tutustua eri ammatteihin tekemällä vierailuja huoltajien työpaikoille. Huoltajien rooli myös

koulun hallitustyössä on yksityisinä opetuksen järjestäjinä toimivissa steinerkouluissa keskeinen.

Luokan huoltajien ryhmästä muodostuu oma yhteisönsä, josta saa innostusta ja tukea kasvatukseen. Kodin ja koulun illoissa kaikki aikuiset asettuvat tasa-arvoisina pohtimaan kulloisenkin ikäkauden tunnusomaisia piirteitä tietoisina siitä, ettei ole yhtä ainoa mallia tai tapaa niistä selviämiseen.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämistä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja opiskeluhuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erytisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja kannustetaan hallitus- ja varainhankintatyöhön. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

Joensuun steinerkoulu on huoltajien perustama koulu. Koulun toimintakulttuuria ohjaa pyrkimys yhteisöllisyyteen. Huoltajien rooli myös koulun kannatusyhdistyksen hallituksessa

yksityisenä opetuksen järjestäjänä on keskeinen. Kodin ja koulun yhteistyö on tiivistä ja monipuolista. Se näkyy huoltajien aktiivisena osallistumisena koulun toimintaan. Yhteistyömuotoja ovat esimerkiksi talkoot, myyjäiset, ja tapahtumat. Huoltajat voivat myös aktiivisesti hyödyntää omaa osaamistaan tai verkostojaan koulun toiminnassa ja kehitystyössä.

Kodin ja koulun yhteistyössä pyritään aitoon kasvatuskumppanuuteen ja hyvään keskusteluyhteyteen, oppilaan hyvinvointi keskiössä. Kasvatuskumppanuuteen kuuluvat esimerkiksi säännöllinen yhteydenpito, palaverit, kodin ja koulun illat ja oppimiskeskustelut, joissa keskustellaan kasvatuksellisista tavoitteista ja pyritään rakentamaan luottamukselliset suhteet kodin ja koulun välille.

Erilaisia yhteistyömuotoja seurataan ja kehitetään säännöllisesti koulun henkilöstön yhteisissä kokouksissa sekä yhteistyössä kannatusyhdistyksen hallituksen kanssa. Yhteistyön toimivuutta kartoitetaan lukuvuosittain myös oppilaille ja huoltajille suunnatuissa kyselyissä. Toimintaa kehitetään tarvittaessa kyselyiden tulosten pohjalta.

Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä opiskeluhuollon toteuttamisessa.

Suunnitelmallista yhteistyötä edellyttää myös saman luokanopettajan jatkaminen tavanomaista pidempään. Yhteisopettajuudella voidaan yhdistää sekä luokanopetusvaiheen että aineenopetusvaiheen parhaat puolet. Opetusmenetelmien ja opettajan roolin muuttuminen 6., 7. ja 8. luokilla ja painopisteen siirtyminen tutkivaan oppimiseen muuttaa opettajan luonnollisesta auktoriteetista asiantuntijaksi.

Joensuun steinerkoulun henkilöstö toimii tiiviissä yhteistyössä suunniteltaessa koulun toimintaa. Yhteistyötä organisoidaan henkilöstön yhteisissä palaverissa ja kokouksissa. Vastuuta toiminnasta jaetaan tarkoituksenmukaisella tavalla työntekijöiden kesken sekä erilaisille työryhmille. Työtä pyritään jakamaan tasapuolisesti ja jokaisen vahvuuksia hyödyntäen. Koulun sisäisen yhteistyön muotoja ovat esimerkiksi opiskeluhuollon yhteistyö, yhteisopettajuus sekä säännöllinen yhteissuunnittelu.

Steinerkoulut tekevät yhteistyötä sekä keskenään että laajemmin eri oppilaitosten ja organisaatioiden kanssa. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä.

Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuorisoi-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

Joensuun steinerkoulu tekee säännöllistä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa niin pedagogisissa kuin muissakin koulu yhteisön hyvinvointia tukevista yhteyksistä. Yhteistyötahoja ovat esimerkiksi Joensuun kaupunki, Siun sote ja erilaiset kulttuurialan toimijat. Yhteistyömuotoja puolestaan ovat esimerkiksi kouluvierailut, yhteistyöpalaverit sekä yhteistoiminta eri tahojen välillä oppilaiden tukitoimiin liittyen. Joensuun steinerkoulu tekee myös kiinteää yhteistyötä lähialueen koulujen, steinerpäiväkoti Päivänsinen, muiden steinerkoulujen sekä Steinerkasvatuksen liiton kanssa.

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa. Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitotoimia.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle opiskeluhuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36h §:ssä tarkoitettuna opiskeluhoitona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhoollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tukemiseksi. Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kurinpitotoimesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata. Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määrääjäksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitettun opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen. Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi, järjestetään tarvittava opiskeluhoito. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa, kun hänet on poistettu luokkahuoneesta, muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai kun oppilaan opetukseen osallistuminen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatustieteellisten ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on

varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatustieteellisten ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

5.4 Opetuksen järjestämistapoja

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu (VSOP)

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu tekee mahdolliseksi joustavan opinnoissa etenemisen. Vuosiluokkiin sitomatonta järjestelyä voidaan käyttää koulussamme yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana.

Kun vuosiluokkiin sitomatonta opetusta käytetään vain yksittäisen oppilaan kohdalla (ei koko koulun tai ryhmän opetuksessa), laaditaan hänelle opetussuunnitelmaan perustuva opinto-ohjelma. Siinä kuvataan oppilaan opintojen tavoitteet, määritellään opintokokonaisuuksien suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet. Oppilaan opintojen etenemistä tulee seurata säännöllisesti.

Oppimisen arvioinnista vuosiluokkiin sitomattomassa opiskelussa määrätään osiassa

Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia.

Joensuun steinerkoulussa yhdysluokkaopetus järjestetään pääasiassa ylemmän vuosiluokan mukaisesti pääaineen osalta. Kielissä ja matematiikassa noudatetaan luokka-asteen mukaista opetussuunnitelmaa. Luokka-asteiden taitoerot otetaan huomioon pedagogisissa järjestelyissä ja ratkaisuisissa. Alkuopetuksessa luokkien opetusta eriytetään laajemmin erityisesti matematiikan ja äidinkielen perustaitojen osalta, niin kauan kuin tarve vaatii. Oppilaiden viikoittainen tuntimäärä noudattaa koulun tuntijakoa.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Opetus on pääsääntöisesti inhimilliseen kohtaamiseen perustuvaa lähiopetusta, mutta myös perusopetuksessa voidaan täydentää opetusta ja tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta. Opetusryhmällä tulee olla myös turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen turvataan.

Koulu pyrkii välittämään oppilaille perusopetuksen ajalta ohjatusti jonkin kokemuksen etäopetuksesta ennen toisen asteen opintoihin siirtymistä. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi eri steinerkoulujen välisessä yhteistyössä.

Joensuun steinerkoululla on erillinen suunnitelma poikkeustilanteisiin, jossa kuvataan tarkemmin etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen periaatteet.

Joustava perusopetus

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat.

Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Joensuun steinerkoulu ei tarjoa joustavaa perusopetusta vaan tekee tarvittaessa yhteistyötä kaupungin peruskoulujen kanssa.

Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa annettavana opetuksena.

Erytisissä tilanteissa järjestetty opetus määritellään ja kuvataan tarkemmin koulun opiskeluhoitosuunnitelmassa.

5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä on suositeltavaa järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös esimerkiksi kouluruokailu, välituntitoiminta, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Steinerkouluissa pyritään tarjoamaan mahdollisuuksien mukaan luonnonmukaisesti tuotettua ravintoa.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla.

Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta.

Alaluokilla päivänavauksena toimii luokan yhteinen taiteellinen aloitus. Luokka viritetään aktiiviseen oppimisen tilaan laulamalla, lausumalla ja leikkimällä hetki yhdessä. Aamuruno pysyy samana koko kouluvuoden. Rytminen osuus sisältää ikäkauteen sopivat peruselementit, joihin lisätään uusia, vaativia harjoituksia tilanteen mukaan.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Lukujärjestyksiä laadittaessa pyritään ottamaan huomioon oppilaiden jaksaminen ja aktiviteettitasen vaihtelut koulupäivän aikana.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan itsenäisesti liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Joensuun steinerkoulu ei järjestä koulukuljetusta. Yksityiskoulun oppilaan huoltaja vastaa kouluun kuljettamisesta ja saattamisesta aiheutuneista kustannuksista (Perusopetuslaki 628/1998, 32 § 3 mom.).

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Joensuun steinerkoulu järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa Joensuun kaupungin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman mukaisesti.

5.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Koulutyön käytännön järjestämisestä päätettäessä kiinnitetään huomiota siihen, että ratkaisut tukevat kasvatuksen ja opetuksen tavoitteiden saavuttamista ja edistävät perusopetuksen yhtenäisyyttä rakentavaa toimintakulttuuria. Opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti kaikkien tässä käsiteltävien asioiden osalta koulukohtaiset ratkaisut, työn- ja vastuunjako sekä muu käytännön toteutus täsmennetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö sekä poissaolojen ehkäiseminen, suunnitelmallinen seuraaminen ja poissaoloihin puuttuminen

Joensuun steinerkoulussa hyvään ja turvalliseen koulupäivään kuuluvat opetussuunnitelman mukainen opetus, riittävä ohjaus, opiskeluhoito ja oppimisen tuki sekä turvallinen ja viihtyisä oppimisympäristö. Koulun koko henkilöstö sitoutuu yhteisvastuullisesti edistämään edellä mainittujen tavoitteiden toteutumista. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluvat koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulun henkilöstö pyrkii omalla esimerkillään ohjaamaan oppilaita kantamaan myös itse vastuuta yhteisestä koulu yhteisöstä ja -ympäristöstä.

Koululla on käytössään ajantasaiset suunnitelmat turvallisen koulupäivän luomiseksi. Koulun henkilöstö tutustuu jokaisen lukuvuoden alussa suunnitelmiin ja sitoutuu toimimaan niiden mukaisesti. Koulun järjestyssäännöt on laadittu koulu yhteisön hyvinvoinnin, turvallisuuden, sosiaalisen vastuullisuuden ja keskinäisen vuorovaikutuksen edistämiseksi. Järjestyssäännöt löytyvät opiskeluhoitosuunnitelmasta. Opiskeluhoitosuunnitelmasta löytyvät myös koulun käytänteet kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisemiseksi. Erilliseen tasa-arvosuunnitelmaan puolestaan on kirjattu toimintatavat, joilla tuetaan tasa-arvolainsäädännön toteutumista. Koulussa on käytössään myös turvallisuussuunnitelma, jossa on pyritty kartoittamaan ne vaaratekijät ja -tilanteet, joita koulussa ja sen ympäristössä voi esiintyä. Lisäksi on pyritty laatimaan tarvittavat toimenpideohjeet, jotta mahdolliset vaaratilanteet voitaisiin minimoida. Poistumisharjoituksia pidetään lukuvuosittain. Koulun kriisisuunnitelmaan on kirjattu toimenpiteet yksilön ja koulu yhteisön tukemiseksi ja toimintakyvyn säilyttämiseksi erilaisissa turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa, mm. onnettomuustilanteiden ja kuolemantapausten yhteydessä. opiskeluhoito-, turvallisuus- ja kriisisuunnitelmaa päivitetään vuosittain.

Oppilaan huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuden. Koulu ohjaa ja valvoo oppivelvollisuuden toteutumista. Luokanopettajat ja -ohjaajat seuraavat säännöllisesti Wilmassa oppilaiden poissaoloja sekä puuttuvat niihin tarvittaessa yhteistyössä huoltajien ja opiskeluhoillon henkilöstön kanssa. Koulun poissaoloja ehkäisevät

toimintatavat sekä yhteistyön periaatteet kuvataan tarkemmin opiskeluhoitosuunnitelmassa.

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta opetuksesta. Oppilaan sairastuessa huoltajan tulee ilmoittaa viipymättä luokanopettajalle tai -ohjaajalle poissaolosta.

Muuhun vapautukseen koulutyöstä on anottava kirjallisesti lupa ennakkoon. Luokanopettaja tai -ohjaaja voi myöntää luvan 5 koulupäiväksi kerrallaan, sitä pidemmät poissaololuvat myöntää rehtori. Vastuu koulutehtävien suorittamisesta ajan on tällöin huoltajalla. Myös koulutehtävistä on sovittava opettajien kanssa ennakkoon. Mikäli terveysviranomaisen on asettanut oppilaan karanteeniin, hän on oikeutettu osallistumaan opetukseen etänä. Samoin oppilaan sairastuessa, mikäli hänen vointinsa sallii opetukseen osallistumisen. Koulu ei aseta oppilaita karanteeniin. Oppilas on oikeutettu poissaolonsa jälkeen tarvittavaan oppimisen tukeen. Tuen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti.

Ensimmäisen huolta herättävän yhden koulupäivän tai toistuvan yksittäisen tunnin poissaolon jälkeen luokanopettaja tai -ohjaaja ottaa yhteyttä oppilaan huoltajaan ja sopii huoltajan kanssa, miten asiassa edetään, asiaa seurataan.

Kun huolta herättäviä poissaoloja enintään 30 oppituntia lukukauden aikana luokanopettaja tai -ohjaaja ottaa yhteyttä huoltajaan ja sopii miten asiassa edetään, luokanopettaja tai -ohjaaja konsultoi opiskeluhoitohenkilöstöä.

Kun huolta herättäviä poissaoloja enintään 60 oppituntia lukukauden aikana luokanopettaja tai -ohjaaja ottaa yhteyttä huoltajaan ja ilmoittaa, että oppilaan poissaolot siirtyvät opiskeluhoitoryhmälle.

opiskeluhoitohenkilöstö sopii jatkotoimenpiteistä huoltajien kanssa, koululta konsultoidaan tarvittaessa lastensuojelua ja tehdään tarpeen vaatiessa lastensuojeluilmoitus.

Huolta herättävä poissaolo voi olla esimerkiksi selvittämätön/luvaton poissaolo, tietyllä päivällä tai oppitunnille ajoittuva toistuva poissaolo, toistuva sama sairaus, särky tai oireilu. Luokanopettaja tai -ohjaaja tekee tilannearvion.

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Joensuun steinerkoulun järjestyssääntöjen rikkomuksissa ensisijainen puuttumiskeino on kasvatuskeskustelu. Oppilas, joka häiritsee toistuvasti opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestyssääntöjä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai loukkaavasti, voidaan määrätä osallistumaan yhteensä enintään kaksi tuntia kestävään kasvatuskeskusteluun. Keskustelu voidaan toteuttaa yhdessä tai useammassa osassa, joko koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella. Kasvatuskeskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori, mahdollisimman pian tapahtuneen jälkeen. Keskusteluun

voivat osallistua myös muut oppilaan opetukseen tai opiskeluhuoltoon liittyvät henkilöt. Kasvatuskeskustelu voidaan käydä oppilaan kanssa tai yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Keskeiset asiat kirjataan Wilmaan ja tiedotetaan huoltajalle. Myös kasvatuskeskustelun järjestämisestä tiedotetaan aina huoltajalle joko puhelimitse tai Wilmassa.

Koulun muut puuttumis- ja kurinpidolliset keinot ovat:

Puhuttelu: Lievässä koulun sääntöjen rikkomuksessa opettaja tai rehtori puhuttelee oppilasta. Ilmoitus puhuttelusta tehdään luokanopettajalle, -ohjaajalle ja tarvittaessa myös huoltajalle. Toimenpide voidaan kirjata Wilman tuntimerkintöihin.

Luokasta tai koulun tilaisuudesta poistaminen: Opettaja tai rehtori voivat poistaa häiritsevän oppilaan luokasta tai koulun tilaisuudesta tarvittavin keinoin. Oppilaalle järjestetään valvonta. Huoltajalle ilmoitetaan luokasta poistamisesta joko puhelimitse tai Wilmassa. Opettaja kirjaa toimenpiteen Wilmaan.

Laiminlyötyjen kotitehtävien korvaaminen: Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviä. Oppilaan huoltajalle ilmoitetaan asiasta puhelimitse tai Wilmassa. Opettaja kirjaa toimenpiteen Wilmaan.

Siivous- ja korjausveloite: Mikäli oppilas sotkee tai vahingoittaa koulun tiloja, hänet voidaan määrätä siivoamaan sotku tai korjaamaan vahinko. Lisätyötä voidaan käyttää osana jälki-istuntoa tai kasvatuskeskustelua, ja se tehdään valvonnan alaisena. Lisätyö kirjataan Wilmaan ja siitä tehdään ilmoitus kotiin joko Wilmassa tai puhelimitse.

Jälki-istunto: Oppilas voidaan määrätä enintään kahden tunnin jälki-istuntoon. Jälki-istunnon määräävä opettaja tekee asiasta kirjallisen selvityksen, jossa yksilöidään teko ja oppilaan näkemys asiasta. Selvitys toimitetaan huoltajalle ja oppilas palauttaa sen allekirjoitettuna. Sen jälkeen jälki-istunto tapahtuu valvottuna ennalta määrättyinä ajankohtana. Jälki-istunto kirjataan myös Wilmaan.

Kirjallinen varoitus: Jos oppilas muista kurinpitotoimista huolimatta jatkaa kielteistä toimintaansa tai syyllistyy vakavaan rikkeeseen, rehtorin päätöksellä hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Ennen varoituksen antamista kuullaan oppilasta ja hänen huoltajaansa. Rehtori laatii kirjallisen varoituksen ja kirjaa toimenpiteen myös Wilmaan.

Määräaikainen erottaminen: Jos kirjallinen varoitukseen ei tuota toivottua tulosta oppilaan käytökseen tai oppilas on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen, opetuksen järjestäjän kirjallisella päätöksellä hänet voidaan erottaa enintään kolmen kuukauden ajaksi koulusta.

Ennen erottamista kuullaan oppilasta ja hänen huoltajaansa. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että oppilaalla on erottamisen aikana mahdollisuus pysyä opetuksessa mukana.

Poisotto-oikeus: Mikäli oppilas tuo kouluun vaarallisen tai laittoman esineen, on opettajalla ja rehtorilla oikeus esineen haltuun ottamiseen. Poisotto ilmoitetaan huoltajalle ja kirjataan Wilmaan.

Tarkastamisoikeus: Opettajalla ja rehtorilla on oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat ja oppilaitoksen säilytystilat, mikäli epäillään, että oppilaalla on hallussaan vaarallinen tai laitton esine. Tarkastaminen ilmoitetaan huoltajalle ja kirjataan Wilmaan.

Voimakeinojen käyttö: Vaarallisen, laittoman tai oppimista tosiasiallisesti häiritsevän esineen poisottamisen yhteydessä opettaja tai rehtori voivat käyttää voimakeinoja, mikäli se on välttämätöntä, oikeassa suhteessa oppilaan ikään ja tilanteen uhkaavuuteen, ja turvallisuus ei vaarannu. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa asiasta välittömästi huoltajalle ja antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Vastuut ja toimintatavat opetuksen epäämisen yhteydessä

Opetuksen epäämistä koskevissa tilanteissa oppilaalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma opetuksen järjestämisestä, toteuttamisesta ja seurannasta sekä turvallisen opetuksen palaamisen tukemiseksi. Suunnitelman laatimisesta, kirjaamisesta, toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat oppilaan luokanopettaja tai -ohjaaja yhteistyössä muiden oppilasta opettavien opettajien kanssa. Oppilasta ja huoltajaa kuullaan yhteisessä palaverissa suunnitelmaa laadittaessa. Samalla sovitaan vastuun jakautumisesta kodin ja koulun välillä. Päävastuu opetuksen järjestämisestä on koululla. Huoltaja valvoo ja huolehtii, että oppiminen etenee sovitusti kotona.

Oppilaalle turvataan opetuksen epäämisen ajan mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon henkilöstön kanssa. Lisäksi oppilas on oikeutettu saamaan tarvitsemaansa oppimisen tukea, kuten tuki- ja erityisopetusta, opetuksen epäämisen aikana sekä hänen palatessaan takaisin opetukseen. Kaikissa opetusjärjestelyissä ja tukitoimissa voidaan hyödyntää etäyhteyksiä.

Mikäli oppilas joudutaan poistamaan luokahuoneesta, muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta, järjestetään hänelle täksi aikaa valvonta. Valvojana voi toimia koulun henkilökuntaan kuuluva opettaja. Oppilas voidaan poistamisen ajaksi sijoittaa myös toiseen luokkaan, luokan senhetkisen opettajan valvontaan. Mikäli opettajaa ei ole saatavilla valvojaksi, voidaan valvontatehtävä osoittaa myös koulunkäynninohjaajalle. Valvontavastuu säilyy siitä huolimatta opettajalla.

Jos oppilaan opetukseen osallistuminen evätään jäljellä olevan ja sitä seuraavan koulupäivän ajaksi, ilmoitetaan asiasta välittömästi huoltajalle. Oppilas pysyy tällöin koulun valvontavastuun alaisuudessa edellä mainituin tavoin, kunnes huoltaja tulee hakemaan oppilaan koulusta tai järjestää oppilaalle muun kuljetuksen kotiin. Sen jälkeen valvontavastuu siirtyy huoltajalle.

Opetuksen epäämisen yhteydessä koulu on tarvittaessa yhteydessä Siun soten sosiaalihuollon viranomaiseen, jonka kanssa yhteistyössä arvioidaan tapauskohtaisesti tarvittavat koulun ulkopuoliset tukitoimet.

Tiedottaminen, seuranta ja arviointi

Kurinpitotoimia harkitessaan opettaja tai rehtori ottaa huomioon teon laadun sekä oppilaan iän ja kehitystason. Kurinpitotoimien on oltava oikein mitoitettuja, objektiivisia, johdonmukaisia ja tasapuolisia. Kurinpitotoimiin liittyvästä tiedottamisesta on huolehdittava oikea-aikaisesti. Oppilasta ja huoltajaa on kuultava asianmukaisella ja yhteisesti sovitulla tavalla. Kurinpitotoimia harkittaessa on huolehdittava kouluyhteisön turvallisuudesta sekä oppilaan edun toteutumisesta ja siitä, että oppilaalla on mahdollisuus säilyttää kasvonsa tilanteessa. Kurinpitotoimia harkittaessa huomioidaan myös perusopetuslain muutos ns. kaksoisrangaistavuuden (POL 36c§) poistumisesta. Kurinpitotoimi voidaan määrätä, vaikka samassa asiassa olisi käynnistynyt rikosoikeudellinen prosessi.

Opetuksen järjestäjä vastaa kasvatustieteellisiä ja jälki-istuntoa sekä kurinpidollisia toimia koskevan suunnitelman laatimisesta. Järjestyssäännöt ja suunnitelma kurinpidollisiin keinoihin käydään läpi koulun henkilöstön kanssa jokaisen lukuvuoden alussa ja niistä tiedotetaan koteihin huoltajainloissa. Luokanopettajat ja -ohjaajat käyvät järjestyssäännöt ja suunnitelman läpi oppilaidensa kanssa ikäkaudelle sopivalla tavalla. Järjestyssäännöt ja suunnitelma ovat nähtävillä myös koulun verkkosivuilla. Järjestyssäännöt ja suunnitelma arvioidaan ja tarkistetaan lukuvuoden lopussa henkilöstön yhteisessä kokouksessa ja niitä päivitetään tarvittaessa. Oppilaskuntaa kuullaan arvioinnin ja päivityksen yhteydessä. Mahdollisista muutoksista tiedotetaan myös opetuksen järjestäjää.

7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja opiskeluhoito muodostavat kokonaisuuden. Tässä osiossa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Opiskeluhoitoa käsitellään omassa osiossaan.

7.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Näitä tukimuotoja voi käyttää kaikilla kolmella tuen tasolla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Tuen taso tulee tarkistaa vähintäänkin 2. ja 6. kouluvuoden päättyessä.

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. On huolehdittava oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tuettava oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa, arvioinnissa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon oppilaalle aiemmin annettu tuki.

Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä

perusopetuksesta toiselle asteelle. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 § (1287/2013), Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset

Koulunkäynnin aikana voi tulla eteen tilanteita, joissa oppilas tarvitsee tukea oppimiseen ja/tai koulunkäyntiin. Joensuun steinerkoulu tarjoaa tukea kaikilla tuen eri tasoilla ja tukea annetaan niin kauan, kuin se koetaan tarpeelliseksi. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki on oppilaan etu ja oikeus eikä siitä voi kieltäytyä.

Tukimuotoina koulussamme ovat tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus sekä resurssien mukaan avustajapalvelut. Muista tukimuodoista sovimme tarpeen mukaan oppilaan, huoltajpien ja asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä. Tuen tarvetta ja sen laatua seurataan ja muunnetaan opettajien, oppilaan ja huoltajpien välisellä yhteistyöllä. Tarvittaessa yhteistyöhön otetaan mukaan myös opiskeluhuollon asiantuntijat, kuten koulupsykologi, kuraattori, terveydenhoitaja tai koululääkäri. Tällaiseen moniammatillisen tiimin kokoontumiseen pyydetään huoltajilta lupa.

Joensuun steinerkoulussa oppilaan koulunkäyntiä pyritään tukemaan omassa koulussa tehtäviin joustavin järjestelyin. Mikäli koulumme ei pysty vastaamaan oppilaan tuen tarpeeseen, ja annettava tuki ei riitä, mietimme yhdessä huoltajpien, oppilaan ja asiantuntijoiden kanssa muita kouluvaihtoehtoja.

Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallit

Avoin yhteistyö kotien kanssa on tärkeää, jotta lapsen tuen tarpeeseen voidaan vastata mahdollisimman varhain. Lukuvuoden alussa huoltajmille kerrotaan yleisesti niistä mahdollisuuksista, joilla oppilaiden koulunkäyntiä ja oppimista voidaan koulussamme tukea. Mikäli lapsen koulunkäynnissä esiintyy huolenaiheita, on opettaja yhteydessä oppilaan huoltajpiin mahdollisimman varhain. Yhteisessä palaverissa mietitään niitä ensisijaisia keinoja, joilla tilanteeseen voidaan puuttua. Tuen riittävyttä seurataan yhdessä. Myös huoltajmat voivat pyytää tukea lapsensa koulunkäyntiin.

Luokanopettajat ja -ohjaajat ovat keskeisessä roolissa siinä, että oppilaan ja luokan vahvuudet ja kehitystarpeet huomioidaan. Opettajat tukevat luokkansa hyvää ja suvaitsevaa ilmapiiriä sekä oppimisen iloa arvioiden samalla luokkansa oppimista. Opettajat tekevät yhteistyötä laaja-alaisen erityisopettajan kanssa havainnoidessaan omaa luokkansa oppilaita. Tavoitteena on tunnistaa oppimisen ongelmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja näin ennaltaehkäistä niiden monimuotoistumista ja syvenemistä.

Tuen tarpeen ilmetessä opettaja tarkastelee laaja-alaisen erityisopettajan tuella aivan ensimmäisenä omia työtapojaan, luokan toimintatapoja ja oppimisympäristöä ongelmien vähentämiseksi. Tämän työn apuna toimii yksityiskohtainen pedagogisten ratkaisujen tarkistuslista. Siihen on listattu yksityiskohtaisesti pieniä pedagogisia ratkaisuja, joilla oppilaan ja luokan opiskelua voidaan tukea omassa luokassa. Jos nämä keinot eivät riitä, on listan pohjalta hyvä käydä keskustelua huoltajien ja oppilaan kanssa, kun arvioidaan ja suunnitellaan mahdollista oppilaan tarvitsemaa yksilöllisempää tukea.

Toiminta ja yhteistyö nivelvaiheissa

Tuen jatkumisesta huolehditaan erityisesti siirtymätilanteissa esiopetuksesta kouluun, perusopetuksesta toiselle asteelle tai oppilaan muuten vaihtaessa koulua. Tästä työstä vastaavat laaja-alainen erityisopettaja, opinto-ohjaaja, luokanopettaja/-ohjaaja ja rehtori yhteistyössä kotien kanssa.

Ensimmäiselle luokalle ilmoittautuminen tehdään Joensuun kaupungin järjestelmän kautta virallisena ilmoittautumisaikana. Laaja-alainen erityisopettaja yksin tai yhdessä tulevan ensimmäisen luokan opettajan kanssa on yhteydessä ilmoittautuneen oppilaan esikouluun vieraillemalla tai soittamalla, jotta tarvittavat kouluvalmiustiedot esikoululaisesta saadaan koulun käyttöön. Opettaja voi vielä tavata tai olla muulla tavoin yhteydessä huoltajiin. Tietojen pohjalta rehtori tekee yhdessä opettajakunnan kanssa oppilaaksiottopäätöksen, josta ilmoitetaan huoltajille.

Ilmoittautumisajan ulkopuolella koulupaikkoja voi kysyä kaikille vuosiluokille suoraan koulusta tai täyttää sähköisen hakulomakkeen. Saatujen tietojen pohjalta rehtori yhdessä opettajakunnan kanssa tekee oppilaaksiottopäätöksen, josta ilmoitetaan huoltajille.

Toiselle asteelle siirryttäessä toimii opinto-ohjaaja yhteistyössä luokanohjaajan kanssa yhteyshenkilönä oman koulun ja uuden koulun välillä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi

Laaja-alainen erityisopettaja tekee yhteistyössä luokanopettajan kanssa luki-taitoja ja matematiikan taitoja kartoittavia testejä säännöllisesti koko koulupolun ajan. Testien valinnassa/laadinnassa ja arvioinnissa otetaan huomioon opetussuunnitelmaan kirjatut kunkin luokkatason tavoitteet. Osaamista tulee mitata monipuolisin keinoin.

Yhteistyö opiskeluhuollon palveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa

Oppilaan saaman tuen riittävyttä arvioidessa ja tuen tasolta toiselle siirryttäessä tehdään moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillisuus toteutuu, kun asian käsittelyyn osallistuu opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa tai psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä käsiteltävän asian mukaan (rehtori, erityisopettaja ja opettaja edustavat kaikki opettajaprofessiota). Yhteistyössä tarvittavat asiantuntijat harkitaan tapauskohtaisesti. Ratkaisevaa on, kenen tehtäviin lapsen asian hoitaminen sisällöllisesti kuuluu. Käsittelyssä ei ole vakiintunutta kokoonpanoa. Hyvä tapa toteuttaa käsittely on konsultointi.

Yleisen tuen keinona koulun yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä keskustellaan luokkien kuulumisista yleisellä tasolla. Luokanopettaja voi pyytää opiskeluhuollon asiantuntijaa vierailulle luokkaan seuraamaan ryhmän ja oppilaiden työskentelyä. Yhdessä voidaan keskustella ryhmää ja oppilasta tukevista työtapoista ja ratkaisuista. Yhteistyöhön osallistuvat ammattihenkilöt mietitään tapauskohtaisesti.

Mikäli oppilas tarvitsee koulunkäyntiinsä yksilöllisempää tukea ja yleisen tuen toimenpiteet eivät ole riittäviä, opettaja tekee yhteistyötä asiantuntijan kanssa pedagogisen arvon parissa, jossa arvioidaan oppilaan tuen tarvetta. Mikäli nähdään tarpeelliseksi, oppilas siirretään tehostetun tuen piiriin. Yhdessä pohditaan oppimissuunnitelmaan kirjattavia tuen keinoja. Oppimissuunnitelma tarkistetaan ja päivitetään yhteisessä tapaamisessa huoltajien ja oppilaan kanssa vuosittain lokakuun loppuun mennessä. Jos myöhemmin todetaan, että tehostettu tuki ei ole enää tarpeen, tehdään yhteistyössä uusi pedagoginen arvio tuen purkamiseksi.

Jos tehostettu tuki ei osoittaudu riittäväksi, harkitaan erityiseen tukeen siirtymistä. Oppilaan siirtämiseksi erityisen tuen piiriin, pyydetään oppilaasta asiantuntijalausunto ja tehdään moniammatillisella yhteistyöllä pedagoginen selvitys, jonka pohjalta siirto erityiseen tukeen tapahtuu rehtorin tekemällä päätöksellä. Erityiseen tukeen siirtyminen vaatii henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laatimista (HOJKS) kahden viikon sisällä päätöksestä. HOJKS tarkistetaan ja päivitetään yhteisessä tapaamisessa huoltajien ja oppilaan kanssa kerran vuodessa lokakuun loppuun mennessä. Erityisen tuen purkaminen edellyttää jälleen koulun ja opiskeluhuollon asiantuntijoiden yhteistyötä ja uuden pedagogisen selvityksen laatimista, jonka pohjalta purku tehdään jälleen rehtorin päätöksellä.

Kaikki tukiasiat, asiakirjojen laatimiset sekä purkamiset vaativat sensitiivistä ja luottamuksellista yhteistyötä oppilaan suotuisan edistymisen kannalta. Yhteistyö huoltajien kanssa tulisi olla tiivistä ja avointa vuorovaikutukseltaan, jotta oppilaan etu ja oikeus tarvittavaan tukeen toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla.

Oppilas voi kaikkien eri tukimuotojen aikana tavata opiskeluhuollon asiantuntijoita tarpeen mukaan.

Kotien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on oppilaan koulunkäynnin tukemisessa välttämätöntä. Joensuun steinerkoulussa opettajan ja kodin yhteistyö pyritään muodostamaan sellaiseksi, että yhteydenpito toiseen osapuoleen on arkipäiväistä, luontevaa ja luottamuksellista ilman kynnystä. Luokassa esiintyvistä asioista ja ilmiöistä keskustellaan yhteisissä kodin ja koulun tiloissa vähintään kaksi kertaa vuodessa. Tämän lisäksi vuosittain oppimiskeskusteluissa keskustellaan yksittäisen oppilaan asioista yhdessä huoltajien kanssa. Henkilökohtaiset yhteydenotot ovat myös osa arkipäivää.

Mikäli oppilas tarvitsee oppimiseensa yksilöllisempää tukea, on opettaja yhteydessä kotiin mahdollisimman varhain. Myös huoltaja voi nostaa huolen esille. Tällöin voidaan sopia yhdessä yleisen tuen keinoista. Mikäli yleinen tuki ei ole riittävää, keskustele opettaja ennen pedagogista arviota asiasta huoltajien kanssa. Tehostetun tuen oppimissuunnitelma tehdään yhteisessä palaverissa huoltajien kanssa. Oppimissuunnitelma tarkistetaan ja päivitetään ajan tasalle tarvittaessa. Tuen tarvetta tai sen riittävyyttä seurataan yhdessä. Samoin toimitaan erityisen tuen kohdalla, joka on tehostettua tukea vahvempi tukimuoto. Erityisen tuen yhteydessä laadittava henkilökohtainen oppimissuunnitelma laaditaan ja päivitetään myös yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa joka syksy.

Mikäli koulumme ei pysty vastaamaan oppilaan tuen tarpeeseen ja annettava tuki ei riitä, mietimme yhdessä huoltajien kanssa myös muita mahdollisia kouluvaihtoehtoja.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä

Erityiseen tukeen siirtämisestä koulun rehtori tekee kirjallisen päätöksen.

7.1.1 Ohjaus tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata tukea tarvitsevaa oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Ohjauksen tavoitteena on, että tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamus, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Huomiota kiinnitetään oppilaan arjenhallinnassa, opintojen suunnittelu- ja opiskelutaidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin. Näitä taitoja vahvistetaan tarkoituksenmukaisilla ohjauksellisilla toimintatavoilla. Ohjauksella pyritään siihen, että oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja ottamaan vastuuta opiskelustaan.

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta sekä tehostettuun että erityiseen tukeen. Osana pedagogista arviota tai pedagogista selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet ohjaukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjataan myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös opiskeluhuollon ja oppilasta mahdollisesti avustavan henkilöstön asiantuntemusta.

Päättövaiheen ohjauksessa etsitään yhdessä oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvitetään oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen toisella asteella. Perusopetuksen päättövaiheessa tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella opinto-ohjaajan ja opiskeluhuollon eri asiantuntijoiden kanssa oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä erityisistä kysymyksistä.

7.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun oppilaalla on tuen tarvetta, kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu. Yhteistyötapoja ja toimintamalleja kehitetään koko perusopetuksen ajalle ja koulunkäynnin nivelvaiheisiin. Koulun henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön oppilaan tukeen liittyvissä asioissa. Huoltajalle annetaan tietoa niiden soveltamisesta koulun arjessa, esimerkiksi oppilasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Koulun henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä kotiin heti, kun oppilaalla ilmenee oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytettävissä olevista tukimuodoista. Huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilaan edistymisen ja tuen tarpeen arviointi sekä tuen suunnittelu on osa kodin ja koulun säännöllistä yhteistyötä. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas tai huoltaja ei voi kuitenkaan kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta. Oppilas voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tuki perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumusta.

7.3 Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, ja niin kauan kun oppilas sitä tarvitsee. Oppilaan tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Oppilas tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostettu tuki annetaan muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Esimerkiksi osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu tehostetun tuen aikana. Myös opiskeluhuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Tehostetun tuen aikana annettava tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä oppilasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

7.3.1 Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskeluhuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä

laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhoollon ammattihenkilöiden kanssa. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

7.3.2 Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet

- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet.

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet.

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki.

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt.

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Oppimissuunnitelma muissa tilanteissa

Oppimissuunnitelmaa käytetään vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli:

- oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti (VSOP)
- opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin

Näissä tilanteissa laadittava oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma.

7.4.1 Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii:

- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä
- opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan:

- oppilaan oppimisen eteneminen
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskeluhuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta
- arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, myös niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla

7.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Eryitystä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Kaikki erityistä tukea saavan oppilaan tuki kirjataan HOJKSiin. Se on kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Eryitystä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. HOJKSin laatimisessa voidaan hyödyntää oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Eryitystä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet:

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- oppilaan kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät.

Pedagogiset ratkaisut:

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet.

Opetuksen järjestäminen:

- oppilaan opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä
- muun opetuksen yhteydessä opiskelevalle oppilaalle samanaikaisopetuksena, pienessä ryhmässä tai yksilöopetuksena annettava erityisopetus
- oppilaan koulukuljetusten järjestelyt ovat huoltajien vastuulla, koska yksityiskouluna emme kuulu kaupungin koulukuljetusten piiriin

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut:

- opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa.

Tuen seuranta ja arviointi:

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- oppimisen arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta (lokakuun loppuun mennessä)
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt.

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi:

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä
- yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltavien oppiaineiden arviointi suhteessa HOJKSissa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin.

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi:

- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt toiminta-alueittain
- oppilaan edistymisen arviointi suhteessa HOJKSissa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin toiminta-alueittain.

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

7.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset:

- kts. 7.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Yleinen tuki

- kts. 7.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Tehostettu tuki

- kts. 7.3. Tehostettu tuki

Erityinen tuki

- kts. 7.4.1. Pedagoginen selvitys
- kts. 7.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- kts. 7.4.3 Opetuksen järjestäminen (HOJKS)
- kts. 7.4.3 Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

Tuen seuranta ja arviointi

- kts. 7.4.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen
- kts. 7.4.2 Erityisen tuen päätös
- kts. 7.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma
- kts. 7.4.5 Pidennetty oppivelvollisuus
- kts. 7.5.3.1 Erityisen tuen päätöksen tekeminen, tarkistaminen ja lopettaminen

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

- kts. 7.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

7.5.1 Erityisen tuen käytännön järjestäminen

Erityisen tuen oppilaat opiskelevat koulussamme yleisopetuksen ryhmässä oppiaineittain. Tuki annetaan oppilaalle pääasiassa omassa luokassa erilaisin joustavin järjestelyin.

Joensuun steinerkoulussa erityisen tuen piiriin kuuluvan oppilaan opetus järjestetään pääosin normaaliluokissa, HOJKS:iin kirjatuin yksilöllisin järjestelyin ja tuin. Koska laaja-alaisella erityisopettajalla ei ole mahdollisuus työskennellä oppilaan kanssa useita kertoja viikossa, luokanopettajan merkitys opetuksen eriyttäjänä korostuu. Luokanopettaja saa tukea ja konsultaatioita erityisopettajalta. Muita erityisen tuen tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopeus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Mikäli oppilaalla on tarve yksilöllistettyyn oppimäärään useammassa oppiaineessa, ei koulullamme ole resursseja vastata tuen tarpeeseen. Mikäli oppilas tarvitsee vahvempaa tukea ja oppilaan edun mukaista olisi opiskella pienryhmässä, keskustellaan asiasta huoltajien (tarvittaessa oppilaan) ja opiskeluhuollon asiantuntijoiden kanssa. Rehtori ottaa tarvittaessa yhteyttä oppilaan kotikuntaan sopivan koulupaikan järjestämiseksi.

Luokanopettaja vastaa yhteistyöstä kotien kanssa. Erityisopettaja on mukana HOJKS:n teossa ja päivityksissä. HOJKS päivitykset tapahtuvat vuosittain lokakuun loppuun mennessä. Oppilaan arviointikeskusteluissa tammi-helmikuussa arvioidaan myös HOJKS:n toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä ja vaikuttavuutta. Myös niissä keskusteluissa erityisopettaja on tarvittaessa paikalla.

7.5.2 Pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet

Mikäli tehostettua tukea on annettu, arvioitu ja tehostettu, eikä se silti näytä olevan riittävää, ottaa oppilaan opettaja asian puheeksi huoltajien, erityisopettajan ja muiden

oppilasta opettavien opettajien kanssa. Luokanopettaja/-ohjaaja muiden opettajien tukemana tekee kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä. Luokanopettaja kokoaa myös opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta. Näiden kahden selvityksen perusteella luokanopettaja/-ohjaaja tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta tarvittaessa yhdessä laaja-alaisen erityisopettajan kanssa. Tätä arviota kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi (OPH:n valmis lomakepohja).

7.5.3 Oppilaan ja huoltajan kuulemiseen liittyvä menettely

Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä luokanopettaja yhdessä rehtorin kanssa kutsuu kirjeitse tai sähköpostitse (pitää olla todennettavissa) oppilaan ja huoltajan (tai oppilaan laillisen edustajan) kuulemistilaisuuteen.

Oppilaan ja huoltajan kuuleminen edellyttää, että heille selvitetään etukäteen kuulemisen tarkoitus, esimerkiksi keskustelu erityisen tuen päätöksen tekemisestä tai tarkistamisesta. Kuulemisen tarkoituksena on antaa heille mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä tehtävästä ratkaisusta sekä selvittää mitä suunnitteilla oleva päätös käytännössä tarkoittaa. asiat selitetään oppilaalle ja huoltajalle ymmärrettävästi, ja oppilaalle hänen ikä kautensa ja edellytystensä mukaisesti. Halutessaan huoltaja voi käyttää avustajaa tai valtuuttaa kuulemistilaisuuteen asiamiehensä. Kuultavat voivat myös esittää näkemyksensä määräaikaan mennessä kirjallisesti. Ennen kuulemistilaisuutta heillä tulee olla mahdollisuus perehtyä päätöksen perusteena oleviin asiakirjoihin ja tietoihin. Jos huoltaja ei saavu kuulemistilaisuuteen, huoltajalle on tarpeen tarjota toinen mahdollisuus.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä siitä huolimatta, vaikka huoltaja ei tulisi kuulemistilaisuuteen tai haluaisi tulla kuulluksi. Huoltajan ja oppilaan kanssa pyritään löytämään yhteisymmärrys, mutta koululla on myös oikeus ja velvollisuus tehdä päätös oppilaan edun mukaisesti, vaikka vastoin huoltajan tahtoa. Kuuleminen ei siis tarkoita, että kuultavilta olisi saatava suostumus menettelyyn. Lähtökohtana on aina hyvän yhteistyön ja luottamuksen ilmapiirin rakentaminen.

7.5.3.1 Erityisen tuen päätöksen tekeminen, tarkistaminen ja lopettaminen

Erityisen tuen aloittamisesta, jatkamisesta tai lopettamisesta tehdään hallintolain mukainen päätös. Päätöksen tekee rehtori. Päätöksestä käy ilmi päätöksen perustelut ja tieto siitä, mihin oppilas on oikeutettu tai velvoitettu tai miten asia on muuten ratkaistu. Perustelut käyvät ilmi pedagogisessa selvityksessä.

E erityisen tuen päätös tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen ja ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä. Päätös tarkistetaan myös oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten tehdään uusi pedagoginen selvitys, jonka tekemisestä vastaa luokanopettaja/-ohjaaja. Tämän pohjalta rehtori tekee uuden päätöksen.

Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee asia selvittää pedagogisessa selvityksessä ja sen pohjalta vuosirehtori tekee tuen lopettamisesta päätöksen. Tällöin oppilas siirtyy tehostetun tuen piiriin.

HOJKS:n laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet

HOJKS:n laadimisesta vastaa luokanopettaja erityisopettajan ja muiden opettajien avustamana yhteistyössä huoltajien kanssa. Oppilas on itse mukana ikätason edellyttämällä tavalla jo alkuopetuksesta lähtien. Ylemmille luokille mentäessä oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa. HOJKS:n pohjana käytämme OPH:n lomakepohjaa.

Mikäli oppilaan tilanteessa tapahtuu muutoksia, HOJKS tarkistetaan vastaamaan oppilaan tuen tarvetta. Suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa, lokakuun loppuun mennessä. Tarkistaminen ei vaadi pedagogisen selvityksen tekemistä. Luokanopettaja kutsuu huoltajat ja oppilaan yhteiseen palaveriin tarkistamista varten.

Oppilaan edistymistä ja HOJKS:n mukaisia tukitoimia, niiden vaikuttavuutta ja riittävyttä, arvioidaan vuosittain oppilaan oppimiskeskusteluissa tammi-helmikuussa ja tarvittaessa vielä lukuvuoden lopulla (HOJKS lomakkeissa on tätä varten kohta "arviointia"). Arvioinnissa kerätään tietoa seuraavaa tarkistamista varten siitä, miten oppilas on edistynyt hänelle asetetuissa tavoitteissa ja ovatko opetusjärjestelyt, toimintatavat ja tukitoimet olleet sopivia ja riittäviä. Karttunutta tietoa hyödynnetään uuden suunnitelman laadinnassa. HOJKSiin karttunutta tietoa voidaan hyödyntää myös silloin, jos päädytään tarkistamaan erityisen tuen päätöstä ja sitä varten laaditaan pedagoginen selvitys. Vanhaa HOJKSia ei liitetä uuteen, mutta laadittaessa hyödynnetään tarpeellisilta osin siinä olevaa tietoa.

Oppimisen tuen asiakirjat ovat nähtävissä huoltajille ja oppilasta opettaville opettajille Wilmassa.

Menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä

E erityisen tuen päätöksen tekeminen edellyttää psykologin tai lääkärin asiantuntijalausuntoa.

Oppimäärän yksilöllistämiseen liittyvät toimintatavat

Mikäli oppilaan on vaikea saavuttaa yleisopetuksen oppimäärän mukaisia tavoitteita kodin ja koulun tuesta ja painoalueisiin keskittyneestä opiskelusta huolimatta (kts. tehostettu tuen järjestäminen, erityiset painoalueet), voidaan oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Oppilaan (jos mahdollista) ja huoltajan kanssa keskustellaan, mitä yksilöllistäminen tarkoittaa, miten se näkyy todistuksessa ja miten se vaikuttaa mm. jatko-opintoihin. Mikäli oppilaan yksikin oppiaine pitää yksilöllistää, tulee oppilas siirtää erityisen tuen piiriin. Pedagogisessa selvityksessä perustellaan, mihin oppiaineisiin yksilöllistämistä tarvitaan ja missä oppiaineissa opiskellaan yleisen oppimäärän mukaan. Yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Mikäli yksilöllistettyjä oppiaineita pitää lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös.

Yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppimisen seuranta ja arviointi sekä pedagogiset ratkaisut kuvataan oppilaan HOJKSissa. Kunkin oppiaineen opettaja laatii nämä HOJKSin sisällöt ja niistä keskustellaan huoltajien ja oppilaan (jos mahdollista) kanssa. Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppilaan luokka-astetta vastaavista tavoitteista ja sisällöistä. Usein mukaan otetaan myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä sovellettuina. Tavoitteet ja sisällöt pyritään laatimaan niin, etteivät ne ole liian helppoja, vaan tarjoavat sopivasti haastetta.

Mikäli oppilas tarvitsee yksilöllistämistä useamman oppiaineen oppimäärässä, luokanopettaja keskustelee yhdessä huoltajien ja opiskeluhoollon asiantuntijoiden kanssa siitä, voiko koulumme tarjota riittävää tukea oppilaan opiskeluun, vai onko syytä harkita muita kouluvaihtoehtoja. Mikäli päädytään vaihtamaan koulua, koulumme rehtori ilmoittaa asiasta oppilaan asuinkunnalle. Oppilaan asuinkunta osoittaa oppilaan sellaiseen kouluun, jossa oppilaan tarvitsemaa tukea on saatavilla.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluva oppilas ja yhteistyö eri toimijoiden kesken

Pidennetty oppivelvollisuus velvoittaa aina laaja, avointa yhteistyötä ja harkintaa huoltajien, esikoulun ja koulun välillä. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvalla oppilaalla on aina erityisen tuen päätös. Tavoitteet tulee laatia oppilaan edellytysten mukaisiksi.

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Koulumme opetus järjestetään oppiainejakoisesti. Mikäli oppilas ei pysty opiskelemaan sen mukaisesti, ei koulumme pysty tarjoamaan oppilaalle hänen tarvitsemaansa riittävää tukea.

8 Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn koulun opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

Tässä opetussuunnitelmassa käytetään perusopetuslain mukaisesta käsitteestä opiskeluhoolto ilmaisua opiskeluhoolto, oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta ilmaisua oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu.

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa opiskeluhoollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Opiskeluhoolto liittyy läheisesti koulun kasvatus- ja opetustehtävään. Monialainen yhteistyö on opiskeluhoollossa keskeistä. Opiskeluhooltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Monialainen opiskeluhoollon yhteistyö

Opiskeluhooltoja toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön.

Lisäksi oppilaille on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjässä.

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta opiskeluhoollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan osallisuus opiskeluhoollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhoollosta tiedottaminen lisäävät opiskeluhoollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä opiskeluhoollossa.

Opiskeluhuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa opiskeluhuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Opiskeluhuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään koulu yhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää opiskeluhuollon suunnitelmallista arviointia.

Opiskeluhoitoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa opiskeluhuollon ohjausryhmän ja koulukohtaiset opiskeluhoitoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki opiskeluhoitoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan, kun käsiteltävä asia edellyttää.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen.

Koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä vastaa koulun opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja opiskeluhuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä opiskeluhooltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan koulu ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä opiskeluhoollissa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Opiskeluhoolto luo koulu yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät koulu yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusamiselta ja häirinnältä osana koulu kohtaista opiskeluhoolto suunnitelmaa. Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Koulu yhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Koulu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä koulu yhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtainen opiskeluhoolto, asian käsittely oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano, perustuu aina oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja tai oppilaan

läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta. Opiskeluhooltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista opiskeluhoiltoa. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista opiskeluhoiltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen opiskeluhoillon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen opiskeluhoillon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeää on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä opiskeluhoillon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhoilto kertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoilto kertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjausten päivämäärä sekä kirjausten tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireillepanija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoilto kertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Opiskeluhoitokertomukset sekä muut opiskeluhoollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhoitokisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Opiskeluhoitokisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen opiskeluhoitotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti opiskeluhoollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Oppilaan yksilökohtaisen opiskeuhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai hoitajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen hoitajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhoollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhoollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Opiskeluhoitosuunnitelmat

Opetussuunnitelma tulee opiskeluhoollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Koulun oppilaskuntaa kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä hoitajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla opiskeluhoollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat opiskeluhoollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan opiskeluhoolltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhoollto
- koulukohtainen opiskeuhoollto

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhoolltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia opiskeluhoollto

8.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja koulukohtaisen opiskeluhoollto

Joensuun steinerkoulun opiskeluhoollto on tehty opetushallituksen 3.3.2014 antaman Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muuttaminen -määräyksen mukaisesti. Opetussuunnitelman luku 5.4 opiskeluhoollto ja turvallisuuden edistäminen on muutettu määräyksen mukaiseen muotoon 1.8.2014. Oppilashoollto vaihtui määräyksen mukaan opiskeluhoollto 1.8. 2023 ja siihen liittyvät muutokset on tehty tähän opetussuunnitelmaan sekä koulun opiskeluhoollto

Koulumme on laatinut opiskeluhoollto kokonaisuuden toteuttamiseksi Joensuun steinerkoulun opiskeluhoollto suunnitelman. Koulumme opiskeluhoollto yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollto ohjausryhmä. Opiskeluhoollto on laadittu yhteistyössä koulun ja opiskeluhoolltopalvelujen henkilöstön, oppilaiden ja heidän hoollto kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhoollto mukainen yhteistyövelvoite koulumme opiskeluhoollto valmistelussa.

Joensuun steinerkoulun opiskeluhoollto korvaa opiskeluhoollto osalta tämän opetussuunnitelman. Se sisältää opiskeluhoollto tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollto toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*) sekä tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5.

1. Arvio opiskeluhoollto kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista
2. Koulu yhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollto edistämiseksi
3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoollto)

4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma